

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 285/2020
21.05.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Јелене Боровац и Драгане Маринковић, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., чији су пуномоћници Снежана Дуњић, адвокат у ... и Татјана Савић Спасић, адвокат у ..., против туженог ББ из ..., чији су пуномоћници Властимир Јанковић и Бранислав Максимовић, адвокати у ..., ради развода брака, поверавања детета, дечијег издржавања и лишења родитељског права, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду број Гж2 761/18 од 01.11.2018. године, у седници већа одржаној 21.05.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБАЦУЈЕ СЕ као недозвољена ревизија туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду број Гж2 761/18 од 01.11.2018. године, у првом ставу изреке, у делу којим је потврђена првостепена пресуда о разводу брака парничних странака и којом је одбијен предлог туженог за одређивање привремене мере.

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду број Гж2 761/18 од 01.11.2018. године у ставу првом изреке, у делу који се односи на поверавања млдб. ВВ на бригу, негу, старање и васпитање мајци АА која ће самостално вршити родитељско право.

УКИДА СЕ пресуда Апелационог суда у Београду број Гж2 761/18 од 01.11.2018. године у првом ставу изреке у делу који се односи на потпуно лишење родитељског права туженог ББ у односу на млдб. ВВ и у делу одлуке о уређењу модела виђења млдб. ВВ са оцем ББ, па се предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење у укинutom делу.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду број П2 1616/2016 од 27.06.2018. године је првим ставом изреке, разведен брак парничних странака закључен 07.12.2017. године у ..., ... (са подацима ближе означеним у овом ставу). Другим ставом изреке је млдб. ВВ, рођен ... године у ..., ..., поверен на бригу, негу, старање и васпитање мајци АА која ће самостално вршити родитељско право. Трећим ставом изреке је делимично усвојен тужбени захтев тужиле, па је обавезан тужени да на име свог доприноса за издржавање млдб. детета ВВ плаћа месечно износ од 500 CHF почев од 01.06.2010. године, па убудуће, с тим што ће доспеле, а неисплаћене износе платити

одједном у року од 15 дана, а све на рачун законске заступнице млдб. детета АА (ближе означено у овом ставу). Четвртим ставом изреке је одбијен тужбени захтев којим је тражено да се обавезе тужени да на име свог доприноса за издржавање млдб. ВВ плаћа месечно износ од 1.000 CHF за период од 30.12.2008. године до 31.05.2010. године, а 500 CHF као разлику између досуђених 500 CHF и тражених 1.000 CHF за период од 01.06.2010. године па убудуће. Петим ставом изреке је тужени ББ из ... потпуно лишен родитељског права у односу на млдб. ВВ, рођеног ... године у ..., Шестим ставом изреке је одбијен противтужбени захтев туженог којим је тражио да се уреди модел виђења млдб. ВВ са оцем ББ по моделу који је ближе описан у овом ставу. Седмим ставом изреке је одбијен предлог АА за одрђивање привремене мере којом би се делимично лишио родитељског права тужени ББ у односу на млдб. ВВ у погледу права на виђење, права на давање сагласности за промену пребивалишта детета, на упис и промену школе, давања сагласности за путовање и боравак у иностранству, издвајање личних и путних исправа и преузимање већих медицинских захвата. Осмим ставом изреке је одбијен предлог туженог ББ за одређивање привремене мере којом би се уредио начин одржавања личних односа млдб. ВВ са оцем, тако што би се виђали сваки други викенд у месецу почев од суботе од 10,00 часова до недеље у 18,00 часова, а до правоснажног окончања поступка. Деветим ставом изреке је одлучено да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Апелациони суд у Београду је пресудом број Гж2 761/18 од 01.11.2018. године, у првом ставу изреке, одбио као неосновану жалбу туженог и потврдио је првостепену пресуду у ставу првом, другом, петом, шестом и осмом изреке. Другим ставом изреке је укинуо пресуду првостепеног суда у трећем, четвртном и деветом ставу изреке и у том делу предмет вратио првостепеном суду на поновно суђење.

Против првог става изреке правоснажне пресуде донете од стране другостепеног суда, тужени је изјавио благовремену ревизију, због погрешне примене материјалног права и непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Тужила је дала одговор на ревизију.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду на основу члана 399. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 125/05, 111/09), који се примењује на основу члана 506. став 1. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/2011 и 55/2014), јер је тужба у овој парници поднета 30.12.2008. године, па је оценио да је ревизија туженог делимично основана, делимично неоснована, а делимично недозвољена.

У поступку пред нижестепеним судовима није учињена битна повреда парничног поступка из члана 361. став 2. тачка 9. ЗПП, на коју се у ревизијском поступку пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању (релевантном за одлуку о ревизији туженог), парничне странке су закључиле брак 07.12.2007. године у ..., ..., држављани су Републике Србије, као и њихово заједничко малолетно дете ВВ, рођен ... године у ..., Заједница живота између парничних странака је прекинута 2008. године. Тужила је са млдб. ВВ боравила у сигурној кући „ГГ“ од 02.09.2008. године до 04.10.2008. године. У ту установу тужила је са сином од два месеца стигла у стању изузетног

стреса услед сукоба са супругом. Одлуком подпредседника суда о хитним правним мерама првостепеног суда Републике и Кантона ... дозвољено је супружницима да живе растављено, а малолетно дете ВВ је додељен мајци, док је тужени добио право на посете детету и обавезан је да доприноси издржавању детета са износом од 1.000 CHF. Након што се тужила са дететом вратила у ..., првостепени суд Републике и Кантона ... се пресудом од 29.10.2009. године прогласио ненадлежним с обзиром на промену пребивалишта детета, јер треба да буде примењено српско право.

Утврђено је да је правноснажном пресудом Првог основног суда у Београду број П2 1222/15 од 11.01.2016. године одређена мера заштите од насиља у породици, па је забрањено туженом ББ да се приближава млдб. ВВ на удаљености мањој од 300 метара и наложено му је да се уздржава од приближавања млдб. детету на овој удаљености осим у терминима одржавања личних односа са дететом у просторијама Градског центра за социјални рад, Одељење ..., одређена је мера заштите од насиља у породици, па је забрањено туженом ББ да приступа у простор око места становања млдб. ВВ, на удаљености мањој од 300 метара и да приступа у простор око Основне школе „...“, коју похађа млдб. ВВ у периоду од 7,45 часова до 17,00 часова на удаљености мањој од 300 метара и наложено му је да се уздржава од приступа у ове просторије под претњом принудног извршења. Одређена је и мера заштите од насиља у породици, па је забрањено туженом ББ да на било који даљи начин узнемирава млдб. ВВ и наложено му је да се уздржава од сваког дрског, злонамерног или безобзирног понашања којим се угрожава телесни интегритет, душевно здравље и спокојство детета под претњом принудног извршења.

На основу налаза и мишљења Градског центра за социјални рад у ..., Одељење ... од 20.01.2017. године, 08.05.2017. године и 14.09.2017. године је утврђено да је мишљење органа старатељства да млдб. ВВ треба поверити мајци АА на бригу, негу, старање и васпитање која ће самостално вршити родитељско право јер дете живи са мајком од рођења и мајка врши родитељско право непосредно бринући о детету, да мајка има родитељске капацитете да препозна и адекватно задовољи све развојне потребе детета, да је дете неговано, здраво, уредно уписано у основну школу након завршеног припремног програма за упис у основну школу, да живи у породици мајке на коју је добро адаптирано, да постоји адекватна емотивна веза између детета и мајке. Закључено је да је у интересу млдб. детета да се отац ББ у потпуности лиши свих родитељских права, осим права на издржавање из разлога што је по мишљењу стручног тима, органа старатељства, отац ББ злоупотребио сва права из садржине родитељског права, јер је емоционално злостављао и злоставља дете, због чега су и изречене мере ради заштите од насиља у породици, а осим тога је грубо занемарио родитељске дужности, тако што је избегавао да издржава дете, није се интересовао за дете и није остварио контакт са дететом током 2016. и 2017. године иако је мајка уредно доводила дете у просторије Центра за социјални рад ради контакта у контролисаним условима. У извештају Центра је наведено да је тужени ББ 07.09.2017. године дошао ради контакта са млдб. ВВ (први пут од децембра месеца 2015. године) и захтевао да се у просторију за контакте органа старатељства уведе мушка особа која се није легитимисала, није члан породице, већ је по наводима оца детета његов адвокат, што није прихваћено од стране органа старатељства. Млдб. ВВ је био присутан све време док се отац детета расправљао о томе што не може да уведе особу из ходника и зато што не могу да остану отворена врата просторије за контакт, а осим поздрава се није обратио малолетном ВВ и није обраћао пажњу на његово присуство, због чега је

дете тражило да иде кући. Орган старатељства је био мишљења да оваквим понашњем отац млдб. детета не увиђа потребе детета и не успоставља однос са њим, већ наставља са захтевима да се одступа од одлуке суда.

Из обавештања Градског центра социјалног рада - Одељење ... од 12.06.2017. године је утврђено да је наведени орган старатељства обавестио суд да је поступајући по замолници ГЦСР, Одељење ... да ступи у контакт са ББ како би се одредио термин обављања разговора и спровођења поступка стручне процене, али да ББ није био отворен за сарадњу о чему их је накнадно обавестио путем електронске поште. Каснијим телефонским контактима када му је указано на значај и обавезу његове партиципације у поступку, ББ је навео да због пословних обавеза није у прилици да се одазове позиву тог органа због чега орган старатељства није био у прилици да спроведе поступак стручне процене.

Тужила је по занимању доктор ..., у сталном је радном односу, са месечним примањима од 124.572,00 динара, нема непокретности на свом имену, поседује аутомобил, живи у стану са млдб. дететом површине од 90 м² који је у власништву њене пријатељице, а за који не плаћа закупнину, али има месечне трошкове за комуналне услуге око 18.000,00 до 20.000,00 динара. Има помоћ родитеља и сестре како новчане, тако и сваке друге. Млдб. ВВ је школског узраста, похађа ... разред основне школе. Као швајцарски држављанин остварује право на дечији додатак који се исплаћује туженом као његовом оцу од дететовог рођења на месечном нивоу и у јуну месецу 2017. године је износио 300 CHF, а тај износ тужени уплаћује на рачун тужиле. Тужени је стално настањен у ... од 2012. године, живи у трособном стану његових родитеља за који не плаћа закупнину, плаћа трошкове по основу комуналних услуга на месечном нивоу 30.000,00 динара због етажног грејања. По занимању је доктор ... и доктор ..., на специјализацији је на ... за коју плаћа школарину, а цена једног семестра је 2.400 евра, не остварује зараду на територији Републике Србије. Био је у сталном радном односу на Клиници у ... до 2010. године, а сада је повремено хонорарно ангажован по позиву те заради 1.000 евра по одласку. У ... остварује надокнаду по основу незапослености која износи на годишњем нивоу 70 % од зараде коју је претходно остваривао, а она је износила око 8.000 CHF. Нема непокретности на свом имену, а приликом боравка у ... одлази код својих родитеља који су стално настањени у ..., пензионери су и новчано му помажу колико му затреба. Нема других обавеза законског издржавања нити остварује другу помоћ, није кредитно задужен.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, правилно су нижестепени судови донели одлуку о вршењу родитељског права над малолетним дететом ВВ. Врховни касациони суд оцењује да су нижестепени судови правилно ценили чињенице да млдб. ВВ, рођен ... године, од рођења живи са мајком, па имајући у виду његов узраст, пол, емоционалне, развојне потребе и упућеност на мајку приликом задовољења животних потреба, те ценећи налаз и мишљење Градског центра за социјални рад у ..., Одељења ..., и да су правилно закључили да је у најбољем интересу малолетног ВВ да мајка врши родитељско право над њим. Ова одлука је донета на основу члана 6. став 1, 77. став 3. и 266. став 1. Породичног закона, као и одредбе члана 2, 3, 9. и 13. Конвенције о правима детета. Ревизијом се аргументовано не побија правилност одлуке другостепеног суда у овом делу, па је Врховни касациони суд оценио да је на правилно утврђено чињенично стање правилно примењено материјално право, а да ревизија туженог у овом делу није основана.

Међутим, одлучујући о ревизији туженог против одлуке којим је лишен родитељског права над млдб. ВВ и којим је одбијен његов противтужбени захтев да се уреди однос виђења оца са дететом, Врховни касациони суд је оценио да се основано у ревизији туженог указује да није у потпуности утврђено чињенично стање због чега се не може испитати правилост примене материјалног права. Из тих разлога је нужно укидање пресуда нижестепених судова у овом делу и враћање на поновно суђење у укинутом делу.

Потпуно лишење родитељског права је најтежа породична правна санкција за родитеља који злоупотребљава родитељско право. Чланом 81. Породичног закона су наведени разлози за потпуно лишење родитељског права, као и то шта се сматра злоупотребом права из садржине родитељског права. Из образложења нижестепених пресуда произилази да је разлог за потпуно лишење родитељског права то што је отац ББ злоупотребио сва права из садржине родитељског права јер је емоционално злостављао и злоставља дете због чега су изречене мере ради заштите у породици, а осим тога је грубо занемарио родитељске дужности тако што је избегавао да издржава дете, није се интересовао за дете и није остварио контакт са дететом током 2016. и 2017. године иако је мајка уредно доводила дете у Центар ради контаката у контролисаним условима.

Основано се ревизијом указује да чињенично стање релевантно за доношење овакве одлуке није у потпуности утврђено. Чињеница је да је тужени са дететом (и његовом мајком) живео само у прва два месеца након његовог рођења и да је након тога па све до данас дете виђао искључиво у контролисаним условима у просторијама Центра за социјални рад. Чињеница је да је донета мера заштите од насиља у породици (правноснажна пресуда), али је првостепени суд био дужан да утврди у чему се састојало емоционално злостављање туженог оца према детету, када је сваки њихов контакт био у присуству радника Органа старатељства чија је обавеза да такво насиље у самом покушају спречи. Имајући у виду мишљење Центра за социјални рад, Одељења ... и садржину мере заштите од насиља у породици било је нужно извођење доказа вештачењем од стране Клинике за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“, које је тужени предложио, али није хтео да уплати предујам за његово извођење, па овај доказ није изведен. Погрешно тужени сматра да је првостепени суд био дужан да овај доказ изведе на терет буџетских средстава суда што би по мишљењу ревидента било у најбољем интересу детета. Међутим, навођење првостепеног суда у образложењу пресуде да и даље сматра да је у интересу млдб. ВВ да се изведе доказ вештачења на околности које су врло прецизно наведене на записнику са рочишта 09.11.2017. године, отворило је могућност да тужени основано у ревизији укаже на недовољно и неправилно утврђено чињенично стање. Наиме, поред тога што је првостепени суд размотрио и навео правилне разлоге из којих сматра да тужени не може да очекује да трошкове овог вештачења плати суд из својих буџетских средстава, било је потребно да размотри могућност да мајка привремено сноси трошкове овог вештачења до коначног решења ове парнице. Уколико тужени и даље буде одбијао да плати предујам за вештачење које је он предложио и које јесте нужно у овој парници, првостепени суд ће ценити разлоге које тужени буде навео као разлог одбијања своје обавезе. Такође ће испитати туженог о разлозима за несарадњу са Градским центром за социјални рад, Одељење ... у току прве половине 2017. године, где је био позиван на опсервацију, при чињеници да има примедбе на рад ЦЗСР, Одељење

Врховни касациони суд налази да треба да се изведе доказ вештачењем од стране Клинике за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ јер је то у интересу заједничког детета чему треба да теже оба родитеља и ради коначног решења нерашчишћених односа странака који трају практично од дететовог рођења. На околности односа млдб. детета са оцем је потребно да суд обави неформалан разговор са млдб. ВВ јер је и његово мишљење потребно за решење тужбеног захтева којим се тражи потпуно лишење родитељског права његовог оца, а све у складу са одредбом члана 65. Породичног закона. Што се тиче утврђења нижестепених судова да је тужени избегавао да контактира са дететом у току 2016. и 2017. године и да није учествовао у дечијем издржавању, основано се у ревизији наводи да те чињенице нису потпуно утврђене. Тужени у ревизији наводи да се више пута обраћао Центру за социјални рад тражећи одлагања због заузетости на послу, па је потребно да се те чињенице утврде, да ли је и у којим интервалима тужени тражио од Центра за социјални рад одлагање виђања са дететом, да ли је образлагао своје разлоге, да ли му је Центар излазио у сусрет и нудио други термин. На те околности ће поред извештаја Центра за социјални рад саслушати и туженог и по потреби тужиљу и извешће и друге доказе. Основано тужени у ревизији наводи да су контрадикторни закључци нижестепеног суда о томе да је злоупотребио сва права из садржине родитељског права јер је емоционално злостављао и злоставља дете са једне стране и са друге да је избегавао контакте са дететом у току 2016. године и 2017. године. Није јасно на који је начин тужени злостављао дете ако га није ни виђао, а и када јесте то је увек било у контролисаним условима. Такође ће утврдити које суме новца је у спорном периоду тужени давао за потребе издржавања млдб. ВВ, да ли је то редовно чинио, односно који део је само прослеђивао (дечији додатка који је примао у ...), а који део је давао из личних срестава, да ли је куповао поклоне, да ли је доносио предмете гардеробе, играчке, школски прибор и да ли је учествовао новчано у трошковима његовог летовања, зимовања, спортских активности и у којим износима. Тек након што се рашчисте и утврде све ове недостајуће чињенице могућа је правилна примена одредаба Породичног закона о лишењу родитељског права, а у зависности од те одлуке и потреба да се уреде међусобни односи контаката између оца и детета.

Ревизија туженог којом се побија пресуда о разводу брака није дозвољена, јер се правносажна пресуда о разводу брака не може побијати ванредним правним лековима према члану 227. став 2. Породичног закона. Такође, није дозвољена ревизија ни против одлуке о привременој мери на основу члана 403. став 1. ЗПП, па је ревизија туженог у овом делу као недозвољена одбачена.

Врховни касациони суд је одлучио као у изреци на основу члана 414. став 1, 416. став 2. и 410. став 2. тачка 5. Закона о парничном поступку.

**Председник већа - судија
Звездана Лутовац,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић